

Faktaark til læreren

Her finner du enkle forklaringer av begreper og annen fuglekunnskap som kan være nyttig i undervisningen din.

Del 1: Møt fuglene i fugleparadisene!

Hva er et økosystem og en art? Fuglene lever i ulike type natur kalt **økosystemer**, for eksempel i skog, myr, fjell, sjø, kyst, elver og innsjøer. I økosystemene bor ulike typer fugler, insekter, planter og sopp - altså ulike **arter**. Noen økosystemer er kalde og kjølige, mens andre er varme, og noen steder kan være fuktige eller tørre. Både artene som lever i økosystemet og miljøet påvirker hverandre.

Siden fuglene lever i mange ulike økosystemer, har fuglene **ulike tilpasninger**, strategier for å overleve og behov. For eksempel: fugler som lever ved havet (sjøfugler) har svømmeføtter, mens fugler som lever i skogen (småfugl og skogsfugl) har mellomrom mellom tærne og skarpere klør. Sjøfugler spiser for eksempel mye fisk, mens småfugler spiser insekter, mens gjess spiser gress. Andre fugler kan spise døde dyr og menneskemat. Noen fugler reiser ut av Norge når den kalde høsten og vinteren kommer, for eksempel makrellterne, som kan dra helt til Sør- Afrika. Andre fugler, for eksempel skjæra, er på samme sted hele vinteren.

Hva er et viktig fugleområde? Viktig fugleområde er områder med rikt fugleliv og der kan det også bo også **truede fuglearter**. Her kan fuglene finne mat, hvile seg etter lange flyturer, finne seg en kjæreste, bygge reiret sitt og passe på ungene sine. Et viktig fugleområde er viktig i internasjonal sammenheng, og bevaring av disse områdene globalt er avgjørende for å sikre fremtiden til mange av verdens fuglearter. Områdene finnes i ulike økosystemer. Det finnes rundt 13 000 viktige fugleområder i hele verden. I Norge har vi 97 viktige fugleområder.

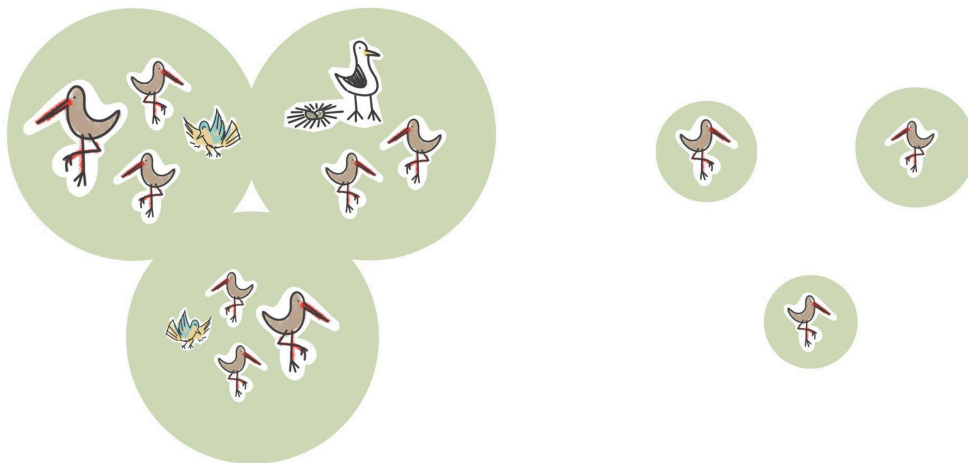
Del 2: Bli en god fuglevenn og fuglekikker

Hvordan kan fuglene bli forstyrret av oss mennesker? Fuglene kan bli forstyrret ved at mennesker beveger seg og/eller lager støy i naturen og andre fysisk inngrep (bygging av hus og vei, turgåing, forsøpling, båttrafikk, jakt, vannsportaktiviteter, hunder uten bånd). Fugler har godt syn og god hørsel, de kan høre et menneske på lang avstand. Når vi mennesker kommer for nær, kan vi forstyrre fuglene på leting etter mat, under hvilepauser eller hekking.

Når er fuglene mest sårbare for forstyrrelser? Når fugleforeldrene **hekker** er de sårbare for forstyrrelse. Om våren og sommeren hekker fuglene. Det betyr at de finner seg en partner, bygger reir, ruger eggene sine og mater ungene sine. Mange fugler kan bli stresset hvis man kommer for nær reirene deres. De kan reagere med å lage lyder (varslerop), stupe mot inntrengeren (for eksempel måker), noen fugleforeldre spiller til og med skadet for å avlede inntrengeren for å beskytte ungene sine (for eksempel sandloen). Noen fugleforeldre har en helt annen strategi. Ærfuglen ligger helt musestille, og godt kamuflert på reiret sitt uten å røre en fjær, selv om mennesker og andre dyr er veldig nærme. Generelt har også egg og fugleunger god kamuflasje slik at ikke andre dyr skal spise dem.

Ekstra del: case study

Vi mennesker forandrer naturen på ulikt vis. For eksempel bygger hus og veier, fyller igjen grunne vannområder, hogger ned skog, setter opp vindmøller, drenerer våtmark og legger elver i rør. Slike endringer i naturen kaller vi **arealendringer**. Slike forandringer fører til at fuglenes hjem og matfat i naturen deles opp (fragmenteres) og ødelegges. Når leveområdene til fuglene deles opp, blir det mindre plass til fugler, dyr og alt som lever der. Når leveområdene forsvinner kan fugleartene forflytte seg til andre steder hvis det er mulig, men de får også mindre plass å leve på.

Hvordan kan vi ta bedre hensyn til og tilrettelegge for fugleliv i et naturområde? Løsninger kan inkludere forslag som: begrense inngrepene, velge steder å bygge som er mindre sårbare, gjøre veier mindre brede og bygge mer arealeffektivt. Opprettelse av verneområder kan bidra med å bevare fuglelivet. Man kan også restaurere natur. For eksempel grave ut dammer i et område som tidligere er grodd eller fylt igjen. Andre tiltak for å beskytte fuglene er for eksempel oppsett av gjerder som begrenser menneskelig ferdsel, innføre båndtvang, ferdselsforbud og ha gode informasjonsskilt som forteller om fuglelivet i området. Man kan også sette opp fuglekasser eller rekke plattformer som tilrettelegger for trygg hekking.